

ISSN 1318-5772 XXVI (2019) št. 3

BOŽJA BESEDA DANES

Revija Zavoda Biblično gibanje

»Tedaj so se jima odprle oči
in sta ga prepoznala.«

(Lk 24,31)

וּתְפַקְחֶנָּה עֵינֵיהֶם וַיִּכְרֹהוּ

αὐτῶν δὲ διηνοιχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ
καὶ ἐπέγνωσαν αὐτόν

POGOVOR S PATROM
BERNARDINOM SUŠNIKOM

USTANOVITEV BIBLIČNE ZAVEZE
BRALCEV SVETEGA PISMA

OBHAJANJE NEDELJE BOŽJE
BESEDE – SVETEGA PISMA 2020

VSEBINA

UVODNIK	3
Opirati pogled, um in srce za Besedo življenja Maksimilijan Matjaž	
USTANOVITEV BIBLIČNE ZAVEZE BRALCEV SVETEGA PISMA	4
OBHAJANJE NEDELJE BOŽJE BESEDE – SVETEGA PISMA 2020	5
MALI KLJUČ SVETEGA PISMA	6
Novi ljudje za nove naloge s. Ivanka Tadina	
BOŽJA BESEDA RASTE	7
Hvaležna za odprto srce Mihaela Razboršek	
PAPEŽ FRANČIŠEK POSLUŠA BOŽJO BESEDO	8
Primož Erjavec	
POGOVOR S PRIJATELJI BOŽJE BESEDE	10
Vsak človek mora imeti svojo teologijo Pogovor s patrom Bernardinom Sušnikom Zlata Krašovec	
RAZLAGA ODLOMKA NOVE ZAVEZE	14
Lepota oči Anja Kastelic	
RAZLAGA ODLOMKA STARE ZAVEZE	17
Lepota raja, slepota oči Samo Skralovnik	
BRALCEM BOŽJE BESEDE	19
Kako brati Božjo besedo danes Marjeta Petek Ahačič	
IZZIV ZA DELO V SKUPINAH	21
Božja beseda gradi občestvo Maksimilijan Matjaž	
OSEBE V SVETEM PISMU	22
Tista reva, ki je podarila največ Izet Veladžić	
METODE DELA S SVETIM PISMOM	23
Formacija bogoslužnih sodelavcev – psalmistov Cecilija Oblonšek in Luka Hrgarek	
CERKVENI OČETJE BEREJO SVETO PISMO	26
Avguštinovo pismo Hieronimu o duši br. Jan Dominik Bogataj, OFM	
ZANIMA ME	29
V knjigi psalmov v Svetem pismu ponekod zasledimo besedno zvezo »Stopniška pesem«, ponekod pa besedo »sela«. Kaj označujeta zapisa? Cecilija Oblonšek	
BIBLIČNA SKUPINA SE PREDSTAVI	30
Biblična skupina župnije Sv. Peter pod Svetimi gorami Marika Mikolič	
POROČILO	32
Mar nisem svoboden? Kristus nas je osvobodil za svobodo Romana Bider	
SMEJATI SE S SVETIM PISMOM	34
Najdražja obara v zgodovini Samo Skralovnik	
PRIPOROČAMO V BRANJE	36
Brat John iz Taizéja, Pot v deželo svobode: deset zapovedi danes Vlasta D. Rus Hermann-Josef Zoche, Apostol. Roman o Pavlu Maksimilijan Matjaž	
SVETOPISEMSKA APLIKACIJA	39
Marko Ipavec	

BOŽJA BESEDA DANES je katoliška revija,
ki jo izdaja **Zavod Biblično gibanje**.
Izhaja trikrat letno.

Revijo lahko naročite ali odjavite po pošti
na naslov gibanja in uredništva.

NASLOV ZAVODA IN UREDNIŠTVA:

Zavod Biblično gibanje
Poljanska cesta 2, 1000 Ljubljana
info@biblicnogibanje.si
www.biblicnogibanje.si

Priporočen je prostovoljni dar za pokritje stroškov izhajanja revije.
Transakcijski račun pri Delovski hranilnici: SI56 6100 0002 0986006

UREDNIŠKI ODBOR:

Vlasta Doležal Rus, Anja Kastelic, Zlata Krašovec, Marjeta Petek
Ahačič, Tatjana Rupnik, dr. Samo Skralovnik, s. dr. Ivanka Tadina
Odgovorna urednica: Špela Fortuna
Glavni urednik: dr. Maksimilijan Matjaž
Lektoriranje: Anton Kocmut
Fotografije: Avtorji uporabljenih fotografij so navedeni pod
fotografijami. Kjer avtorstvo ni navedeno, je uporabljen
spletni vir.
Fotografija na naslovnici: Mojmir Fortuna
Oblikovanje in prelom: Branka Smodiš
Tisk: Salve, d. o. o., Ljubljana

ODPIRATI POGLED, UM IN SRCE ZA BESEDO ŽIVLJENJA

Z velikim veseljem smo v teh lepih jesenskih dneh sprejeli novico, da je papež Frančišek na god sv. Hieronima, 30. septembra, za vso Cerkev razglasil, naj bo 3. nedelja med letom posvečena obhajanju, premišljanju ter razširjanju Božje besede. To željo, pravi, je nosil v sebi vse od sklepa izrednega leta usmiljenja, saj je prav Sveto pismo neizčrpen vir razodevanja Božjega usmiljenja. »Nepoznavanje Svetega pisma je nepoznavanje Kristusa« in nepoznavanje usmiljenega Očeta, pravi sv. Hieronim, čigar jubilej obhajamo v teh dneh tudi pri nas. Papež spodbuja k temu, da bi Nedeljo Božje besede vzeli tudi kot priložnost, da okrepimo vezi z judi in molimo za edinost kristjanov. Kristjani v Sloveniji smo lahko ponosni, da že vse od leta 1990 praznujemo Nedeljo Svetega pisma zadnjo nedeljo v januarju, ob zaključku ekumenske osmine za edinost kristjanov. Biblično gibanje, ki je bilo vse od začetka glavni pobudnik praznovanja Nedelje Svetega pisma, si bo odslej z obnovljeno gorečnostjo prizadevalo, da bi čim več ljudi spoznalo Sveto pismo in izkusilo moč Božje besede. V ta namen smo 6. oktobra, ob sklepu bibličnih duhovnih vaj v Kančevcih, slovesno razglasili *Biblično zavezo* bralcev Božje besede, ki želi tesneje povezovati med seboj vse tiste, ki bi hoteli redno brati, poslušati in premišljevati Sveto pismo. O tem dogodku natančneje poročamo v nadaljevanju te številke naše revije, ko vas tudi vabimo, da se pridružite Biblični zavezi. Pripravlja se tudi prenova spletne strani Bibličnega gibanja, ki bo še olajšala komunikacijo med bralci Svetega pisma.

Prispevki v tej številki se navdihujejo ob Lukovi pripovedi o poti dveh učencev iz Jeruzalema v Emavs po velikonočnih dogodkih (Lk 24). Podoba razočaranih učencev, ki se vračata k svojemu običajnemu življenju ter v neznanem Sopotniku ne prepoznata njega, o katerem se pogovarjata, na neki način prikazuje zgodbo kristjana, ki hrepeni po življenju, veselju in smislu, ki moli in celo bere Sveto pismo, a njegovo srce, njegov notranji pogled se ne odpre in ostaja sam s svojimi pretežkimi skrbmi. Mora se zgoditi nekaj resničnega, kar prodre do srca ter ga prebudi, četudi ga pri tem rani. V razlagi odlomkov Stare zaveze boste lahko sledili logiki primarne skušnjave, ko si človek domišlja, da bo sam nasitil svojo željo po življenju in sreči s tem, ko se bo predal temu, kar je »mikavno za oči«. A človek si sam ne more dati tega, česar nima. Lahko samo spozna, da je nag in umrljiv. Mora prositi, mora se učiti sprejemati. Evangelist Luka tako že na začetku predstavi Jezusa kot tistega, ki prinaša »jetnikom prostost in slepim vid« (Lk 4,19). Božja volja je, da bi človek spregledal in se svobodno odločil zanj. V evangeljski razlagi boste lahko prepoznali, da je grešna slepota človeka v tem, da vidi vse ločeno in osamljeno, da ne doživlja zastojnih odnosov, ampak si mora vsako naklonjenost sam zaslužiti. Samo zastojna ljubezen, ki je sad Duha in novega rojstva, lahko predre to človeško samoto. Tudi emavska učenca sta ostala slepa, dokler sta z Neznancem samo razpravljala. Ko pa sta ga spustila v svojo hišo in iz njegovih rok sprejela kruh kot dar, se je ogrelo njuno srce in so padle plašnice z njunih oči.

V reviji boste našli kar nekaj spodbud, da odprete vrata svojega srca Besedi, ki trka – najsi bo to preko vsakdanje izkušnje matere in žene, ki je hvaležna za odprta srca, ki jih srečuje, ali preko več kot polstoletne pastoralne izkušnje patra, ki je nagovarjal in odpiral srce za Besedo izseljenim Slovencem v daljni deželi, ali preko spodbud sodobnim bralcem Božje besede, da bi vse bolj postajali njeni pričevalci in uresničevalci. Priložnost za to daje tudi nova ponudba Zavoda za cerkveno glasbo za izobraževanje psalmistov kot bogoslužnih sodelavcev ter končno tudi povabilo k pristopu k Biblični zavezi. Želim si, da bi lahko na Nedeljo Svetega pisma – Božje besede vsak od nas položil na oltar vsaj delček sebe, ki je postal po srečanju z Besedo svobodnejši in srečnejši.

PAPEŽ FRANČIŠEK POSLUŠA BOŽJO BESEDO

Papež Frančišek tokrat razlaga starozavezna besedila. Med drugim so zbrane razlage malih prerokov, ki so pomembne za judovsko versko zgodovino. Zahvaljujemo se ekipi Radia Vatikan, ki dovoljuje objavo besedil z njihove spletne strani.

Jona trmoglavi (Jon 3-4)

To je zgodba o trmoglavcu, pravi papež Frančišek, in trmoglavec Jona je dobro opravil svoje delo in zapustil Ninive. Takoj zatem pa se razjezi na Gospoda, ker je preveč usmiljen. Bog je naredil nasprotno od tega, kar je z usti samega preroka zagrozil, da bo storil. Jona graja Gospoda. In nazadnje se vznejevolji nad Bogom zaradi grma. »Tebi je žal tega ricinovega grma, čeprav se ti nisi zanj trudil in ga nisi vzgojil, jaz pa naj bi ne imel sočutja z Ninivami, velikim mestom,« mu pravi Gospod. Pogovor med Gospodom in Jonom je trd, je pogovor med dvema trmoglavcema, poudari Frančišek. Jona trmasto vztraja pri svojih verskih prepričanjih, Gospod pa je trmast s svojim usmiljenjem, zato nas nikoli ne zapusti, trka na vrata srca vse do konca. Lahko se zanesemo, da je tam. (8. oktober 2019)

Ezdra bere (Neh 8)

V Nehemijevem osmem poglavju gre za zgodbo o srečanju Božjega ljudstva z Božjo besedo. Povezana je s širšim okvirjem, v katerem se odvija pripoved, in sicer z obnovo templja in vrnitvijo iz izgnanstva. Nehemija, namestnik, nagovori duhovnika in pismouka Ezdro, da ustoliči Božjo besedo. Vse ljudstvo se je zbralo na trgu pred Vodnimi vrati in Ezdra je bral. Odprl je knjigo pred očmi vsega ljudstva, in ob tem je vse ljudstvo vstalo. Sveti oče pravi, da je to zelo lepa podoba. Mi smo navajeni imeti knjigo, ki je Božja beseda, vendar imamo slabe navade. Ljudstvo pa je pogrešalo Besedo, bilo je lačno Božje besede, in zato je vstalo, ko je videlo knjigo. Več stoletij se jim ni zgodilo kaj podobnega, in zdaj se končno srečajo z Besedo Boga. Zapis govori, da je vse ljudstvo jokalo, medtem ko je poslušalo Božjo besedo. »Jokalo je od ganjenosti, jokalo od veselja,« poudari papež. Nato sprašuje: »Ko sem slišal Božjo besedo, kaj se zgodi v mojem srcu? Ali je pozorno na Božjo besedo? Dopustim, da se dotakne moje srca, ali stojim v cerkvi in gledam v strop ter razmišljam o drugih stvareh?« (3. oktober 2019)

LEPOTA OČI

»Tedaj so se jima odprle oči in sta ga prepoznala.« (Lk 24,31)

Oči so čudovit organ, ki nam omogoča, da stvari vidimo in se jih razveselimo. Zunanje oči so nam dane, da zaznavamo svetlobo, ki je prinesla lepoto barv in življenja. Dane so nam, da gledamo stvarstvo in ljudi okrog nas. Toda to ni dovolj. Treba je preveriti, kaj te naše oči v vsem tem tudi zares vidijo.

Greh je namreč povzročil, da smo postali podobni malikom, ki smo jih z grehom postavili na mesto Boga: »Usta imajo, pa ne govorijo, oči imajo, pa ne vidijo, ušesa imajo, pa ne poslušajo, tudi ni diha v njihovih ustih.« (Ps 135,16-17)

Ni torej dovolj, da človek gleda, treba je tudi, da vidi. Za to pa je nujno odrešenje. Odrešenje tistega notranjega para oči, ki nam omogoča, da v stvarstvu ne vidimo le stvari, ampak Stvarnika, da v človeku ne vidimo le znanca, ampak podobo Očeta in zato brata, da v sebi ne vidimo le vrline in pomanjkljivosti, ampak podobo tistega, po katerem smo ustvarjeni. To je simbolni pogled, ki vidi onkraj in vidi prav. To je lepota naših oči, ki so ustvarjene za zrenje in občudovanje Lepote.

(S)LEPOTA

Kača je dobro vedela, da je človek ustvarjen po Božji podobi ter da v svojih očeh nosi sijaj odnosa. Zato je napadla prav to: »Kača pa je rekla ženi:

»Nikakor ne bosta umrla! V resnici Bog ve, da bi se vama tisti dan, ko bi jedla z njega, **odprle oči** in bi postala kakor Bog, poznala bi dobro in húdo.« Žena je **videla**, da je drevo dobro za jed, **mikavno za oči** in vredno poželenja, ker daje spoznanje. Vzela je torej od njegovega sadu in jedla, dala pa je tudi možu, ki je bil z njo, in je jedel. Tedaj so se obema **odprle oči** in spoznala sta, da sta naga. Sešila sta si predpasnika iz smokvinih listov.« (1 Mz 3,4-7)

Kača ni originalna, zna le na glavo obračati to, kar je Bog lepega ustvaril. Tako slepoto prikaže kot lepoto, lepoto pa zamenja za slepoto. In smo v kaosu. Človek, ki neha poslušati Besedo in prisluhne dvomu, se zmede, oči se zameglijo in človek postane slep.

Slep za lepoto Očeta, slep za odnos, slep za obdaranost. Tako stegne roko in vzame. Sam, saj ne vidi več D/drugega. Odslej bo človek hotel biti protagonist vsega in začel bo slepo bitko za obstoj, ob tem pa sebi in svetu dokazoval, da vidi prav. V tem je še vedno glavna zanka vsake prevare.

PREDPODOBE

Pot odrešenja je torej pot vračanja pogleda slepemu človeštvu. Kristus je prišel kot Luč, da bi se tema poražena umaknila in bi človeštvo ponovno lahko spregledalo. Nič nenavadnega torej, da je celotna zgodovina odrešenja polna ozdravljenj

Ni torej dovolj, da človek gleda, treba je tudi, da vidi. Za to pa je nujno odrešenje.

BOŽJA BESEDA GRADI OBČESTVO

3. navadna nedelja: 1 Kor 1,10-13,17

»Rotim vas, bratje, v imenu našega Gospoda Jezusa Kristusa, da vsi govorite isto in naj ne bo med vami razdorov, temveč se izpopolnujete v istem umevanju in istem mišljenju. Sporočili so mi namreč Hloini domači o vas, bratje moji, da so prepiri med vami. Hočem reči, da vsak med vami govori: ›Jaz sem Pavlov, jaz pa Apolov, jaz pa Kefov, jaz pa Kristusov.‹ Je mar Kristus razdeljen? Je bil mar Pavel za vas križan? Ali ste bili v Pavlovo ime krščeni? Kristus me namreč ni poslal krščeovat, ampak oznanjat evangelij, a ne z modrostjo besede, da se Kristusov križ ne izniči.«

Graditi občestvo – živo skupnost bratov in sester, kjer se čuti vsak sprejetega in podprtega – je ena najpomembnejših nalog Jezusovih učencev. Za Pavla je to pomembnejše kakor zgolj skrb za različne pobožnosti in obrede. Tudi sam Jezus pravi: »Po tem bodo spoznali, da ste moji učenci, če boste imeli ljubezen med seboj.« (Jn 13,35) Ni pa to lahka naloga. Treba je premagovati različne predsodke, preobčutljivosti in strahove, ki vidijo v drugem predvsem nasprotnika in tekmeca. Marsikdaj je namreč lažje in hitreje hoditi sam. A v samoti je malo prostora za pravo ljubezen in srečno življenje, zato lahko taka pot pelje samo v smrt. Občestvo človeku pomaga pri spoznanju in prečiščevanju lastnih slepot in stranpoti, pomaga mu pri osvobajanju od raznih zasvojenosti in malikov, med katerimi je najtrdovratnejši prav strah za lastni jaz.

Apostol Pavel je Korinčanom takoj na začetku pisma razkril veselo oznanilo, *evangelij*, da jih je nebeški Oče po svojem Sinu poklical in zbral v *občestvo* (gr. *koinonia*), kjer so med seboj in z njim tako prepletено povezani, kakor so v človeškem telesu med seboj povezani različni udje (12,12). Pri obhajanju Gospodove večerje – evharistije, kjer v ljubezni drug do drugega uživajo Gospodov kruh in kelih (11,23-29), rastejo vedno bolj skupaj v eno Kristusovo telo (10,17), v *novo občestvo*, kjer ne vladajo več zakoni starega življenja. Za kristjane ni pomembno, ali je nekdo »po mesu« rojen kot Jud ali kot Grk, ali je suženj ali svoboden, ali je izobražen ali preprost, vsak ima v

Sinovem občestvu svoje mesto in vlogo, ki sta spoštovana in potrebna. Pavel zagotavlja, da Bog Oče sam bdi nad skupnostjo in jo oblikuje, tako »da ne bi bilo razdora (gr. *schismata*) v telesu, temveč da bi udje enako skrbeli drug za drugega« (12,25). Zato je najpotrebnejši dar (gr. *charisma*) v skupnosti, za katerega naj si vsi prizadevajo, ljubezen (gr. *agapē*), ki gradi skupnost in obenem osvobaja posameznika strahu in suženjstva lastnemu jazu.

Pavel zato Korinčane zelo močno *roti* (gr. *parakalō* – *pozivam, rotim, prosim, vabim, spodbujam; tolažim*), da bi bili eno. Pri tem ne gre za zunanjo uniformiranost, ne pričakuje od njih, da se bodo odpovedali svoji različnosti, ampak da bodo sprejeli novo *Kristusovo mišljenje* (gr. *noun Xriostou*), to je mišljenje Sina, ki jim je razodel svojega Očeta kot njihovega Očeta, ki jih je sprejel za svoje brate in sestre, in so s tem postali njegova družina – novi ljudje, ki ne ravnaajo več po postavi mesa, ampak po postavi »Duha, ki je iz Boga« (2,12). Ko se bodo zavedali, da so tudi oni »poklicani in sveti« (1,2) in da je zvest ta, ki jih je poklical v občestvo (1,9), se bodo osvobodili strahu zase in jim ne bo treba vedno znova ponavljati »Jaz sem Petrov, jaz sem Pavlov ...«. Tudi se ne bodo več postavljali drug pred drugim s svojo modrostjo, s svojimi talenti ali s svojimi voditelji, ampak bodo iskali načine, kako bi drug drugemu pomagali, da bi odkrili svoje lastne darove, in se bodo tako skupaj izpopolnjevali v *novem življenju*, ki so ga prejeli pri krstu, ko so bili deležni Kristusove smrti in vstajenja ter postali njegovo Telo.

VPRAŠANJA ZA MOLITEV IN POGOVOR

1. Kaj je povzročalo razdore v korinški skupnosti?
2. Kaj povzroča razdore v naših občestvih?
3. Kako graditi pravo občestvo? Prim. Ef 4,1-6.
4. Kaj so lastnosti novega življenja?
5. Ob Pavlovi molitvi (Ef 3,14-21) oblikujte lastno molitev.

V knjigi psalmov v Svetem pismu ponekod zasledimo besedno zvezo »Stopniška pesem«, ponekod pa besedo »sela«.

Kaj označujeta zapisa?

Besedno zvezo »Stopniška pesem« bomo našli v Svetem pismu zapisano pred petnajstimi psalmi (Ps 120–Ps 134); gre za skupino psalmov, ki bi jim dobesedno lahko rekli »pesem vzpenjanja«, saj gre po vsej verjetnosti za psalme, ki so jih molili romarji, ko so se vzpenjali proti Jeruzalemu. Po mnenju drugih strokovnjakov so te psalme prepevali leviti pevci med vzpenjanjem po petnajstih stopnicah do jeruzalemskega templja.

Ne glede na različne teorije gre za psalme, ki so kratki, imajo optimističen značaj in so polni upanja, torej več kot primerni za romarske pesmi. Morda so lahko navdih tudi kristjanom danes, da bi se med romanji ob ljudskih pesmih zasljal tudi kak vsaj prebran ali še bolj zapet psalm, bodisi iz zbirke stopniških pesmi bodisi iz bogastva celotne knjige psalmov.

Omenjene psalme vključuje tudi molitveno bogoslužje Katoliške cerkve, in sicer so psalmi od 121 do 128 ter psalma 130 in 132 razporejeni v večernice skozi vse štiri tedne, psalmi 120, 129 in 133 so predvideni pri dnevni molitveni uri in psalm 134 pri sklepni molitveni uri.

V posredni povezavi s stopniškimi pesmimi lahko razumemo tudi izraz »Responsorium graduale« ali »Graduale«, torej stopniški spev (gradus lat. 'stopnica'), ki se je prepeval na stopnici pred ambonom kot spev po berilu. Medtem ko so obliki responzorialnega psalma (torej psalma v obliki dialoga med pevcem in ljudstvom, kot ga danes predvideva lekcionar) peli že v času sv. Avguština, pa se je od 6. stoletja dalje z vedno bolj umelelnimi in izvedbeno zahtevnimi koralnimi napevi začel psalm krčiti na nekaj vrstic, petje odpeva pa je namesto ljudstva prevzela skupina pevcev. Pevci, ki je te vrstice psalma prepeval, je stal na stopnišču pred ambonom, zato izraz stopniški spev. Koncilski prenova je z umestitvijo psalma

med druga svetopisemska besedila in hkrati z obnovitvijo petja v dialogu z ljudstvom želela spodbuditi sodelovanje občestva in molitev z Božjo besedo, zato je prav, da tako cerkveni glasbeniki kot drugi verniki cenimo ta glasbeni zaklad besednega bogoslužja in z glasbenimi izvedbami v prvi vrsti ostajamo zvesti Božji besedi tako dosledno, kot to predvideva knjiga beril – lekcionar.

Hebrejska beseda *selah* (שֶׁלַח) se v psalmih pojavi 71-krat in označuje nekakšno pavzo med petjem. V jeruzalemskem prevodu pa tudi v standardnem prevodu Svetega pisma v slovenski jezik izraza niso prevedli oz. so ga zapisali fonetično kot »sela«. V Septuaginti je beseda prevedena kot prekinitvev oz. medigra. Nekateri predvidevajo, da je šlo za preprost pomen premora, pavze, drugi pa menijo, da je šlo za oznako, kje med psalmom so pevci molčali in so instrumentalisti zainstrumentirali medigro.

Ena od teorij celo razpreda, da je iz 1 Sam 21 razvidno, da se je kralj David družil s Filistejci, ki so po vsej verjetnosti govorili indoevropski jezik, torej jezik, soroden latinščini. Tako nekateri razlagajo, da so Hebrejci besedo *selah* prevzeli od Filistejcev in da gre pravzaprav za latinsko besedo *solus* – sam, od koder dobimo glasbene izraze solist, solo ipd.

Kako torej brati psalm, ki vsebuje ta izraz? Ali je treba upoštevati pomen tega izraza med glasnim oz. tihim branjem? Lahko posnemamo naše prevajalce in izraz preprosto »preskočimo«, lahko pa upoštevamo pomen besede kot »pavza« in med branjem psalma postanemo, na kratko premislimo in premolimo odlomek, ki smo ga prebrali, ter nato nadaljujemo branje.

Gre za psalme, ki so kratki, imajo optimističen značaj in so polni upanja, torej več kot primerni za romarske pesmi.